

Inhoud

Voorwoord	7
Inleiding	9
Deel 1 / Geloven	12
De Godin, de Kelten en de Germanen.....	13
Grieken en Romeinen.....	22
Christenen	29
Stoffisten	36
Deel 2 / Ervaren	44
Paradijselijke visioenen	45
Nabij-de-DoodErvaringen (NDE-en)	51
NDE-en en hun bewijskracht.....	60
Bijnadooddoeners	72
Intermezzo	76
Dimethyltryptamine (DMT).....	81
Klitten en signalen.....	85
Barra.....	88
Sporen uit de toekomst.....	92
Ervaringen en cijfers.....	103
Deel 3 / Weten	111
Het materialisme voorbij.....	112
Een wereld van beelden.....	117
Eerst geest, dan stof.....	126
Deeltjes, golven en bewustzijn.....	135
Helderziende deeltjes, terugwerking en werkelijkheid.....	141
Res cogitans.....	147
Dimensiewissel.....	159
Ontkoppeling.....	170
Deel 4 / Vijf Dimensies. Minstens!	178
Recapituleren	179
Bewijs uit weten, ervaringen en verschijnselen	187
5D	191
Index	194

Inleiding

In het Pruisische Koningsbergen⁴, zijn geboortestad die hij zelden verliet, schreef de filosoof Immanuel Kant tussen 1781 en 1790 zijn drie Kritieken⁵. Daarin probeerde hij antwoorden te geven op de vragen: *Wat kan ik weten?*, *Wat moet ik doen?*, *Wat mag ik hopen?* en *Wat is de mens?*.

Eén van zijn conclusies was dat we geen kennis kunnen hebben over zaken die buiten het zintuiglijk ervaren liggen. Daardoor zijn uitspraken - die andere filosofen wel deden - over de relatie tussen lichaam en ziel loze beweringen doordat het vragen zijn die volgens Kant het menselijke verstand overstijgen. Andere voorbeelden van uitspraken die de beperkingen van de menselijke rede zouden veronachtzamen zijn het stellen dat het heelal er altijd is geweest en dat het heelal op een zeker moment is ontstaan. Want bestaan zonder te zijn ontstaan en ontstaan van iets uit niets zijn in de visie van Kant niet te bevatten ideeën.

Het is dan ook niet vreemd dat Kant zijn tijdgenoot Emanuel Swedenborg op de hak nam, diens esoterisch-mystieke systeem 'fantastisch' noemde⁶ en hem de toegang tot de filosofie en de wetenschap ontzegde. Voor Kant was 'fantastisch' een positief attribuut voor romanschrijvers, dichters en mystici, niet voor filosofen en wetenschappers. Hij sloot het bestaan van een voortbestaan na de dood niet uit, maar beredeneerde dat we daar niets over kunnen weten doordat al ons weten zintuiglijk wordt gevoed en we met onze zintuigen niet over de rand van dood kunnen reiken. Swedenborg daarentegen hervond een weten, dat zo oud is als de mensheid, waarin leven en niet-leven soepel in elkaar over gaan. Deze kennis was onder de druk van het christendom in Europa vervaagd en

⁴ Verwoest in 1944/1945, thans Kaliningrad, Rusland

⁵ *Kritiek van de zuivere rede*, *Kritiek van de praktische rede*, *Kritiek van het oordeelsvermogen*

⁶ In *Dromen van een geestenziener*(1766)

kreeg nu aandacht door Swedenborg die zijn ervaringen besprak in zijn publicaties.

Kant wordt niet tot de materialistische filosofen gerekend maar doordat hij zich alleen iets materieels voor kon stellen balanceerde hij toch op de rand van het materialistisch reductionisme⁷. Daardoor kan bij hem het begin worden gelegd van een periode waarin de deur werd gesloten voor niet-zintuiglijke ervaringen, innerlijk weten en innerlijke kennis. Die deur was aan het einde van de 19e eeuw compleet dicht toen zich in de filosofie en de wetenschap de overtuiging had vastgezet dat alles bekend en beheersbaar was en wat nog aan kennis ontbrak snel gevonden zou worden. Een aanmatigend standpunt dat William Thomson, de latere Lord Kelvin, tot de stelling bracht dat in de natuurkunde niets meer was te ontdekken en alleen nog viel te meten.

De Kelvin's van toen wisten niet dat Albert Einstein, een onbekende medewerker van het Zwitserse Patentbureau, en Max Planck, een hoogleraar van de Universiteit van Berlijn, aan afzonderlijke theorieën⁸ werkten die de tot dan schijnbaar goed werkende en bijna compleet geachte natuurkunde overhoop zouden gooien. Zoals later zou blijken zou deze nieuwe natuurkunde de door de oude natuurkunde zo stevig gesloten deur weer wijd openzetten. Ze brengt terug naar het millennia-oude weten van de mens dat in de 18e eeuw door Swedenborg onder de aandacht werd gebracht. Veel natuurkundigen hebben zich dit beseft en hebben zich er ook over uitgelaten. Treffend is deze uitspraak van kernfysicus en filosoof Jean-Emile Charon (1920-1998): *Wat het grote publiek zich nog niet realiseert, is dat de Geest – zonder kloppen – is binnengedrongen in het laboratorium van de natuurwetenschappen, die juist eeuwenlang bewust de Geest buiten hun werkkerrein hebben gehouden*. Opmerkelijk is dat in de kring van natuurkundigen die aan het front van de wetenschap werkten de nieuwe natuurkunde betrekkelijk snel werd omarmd en Max Planck's (1858-1947) volgende stelling veel meer van toepassing is gebleken - en nog blijkt - op de wereld buiten deze kring: *Een nieuwe*

⁷ Het paradigma dat alle verschijnselen - hoe die zich op het eerste gezicht ook voordoen - terugvoert (reduceert) tot *fysische* (natuurkundige) of *fysisch-chemische* processen

⁸ Einstein: speciale relativiteitstheorie en algemene relativiteitstheorie, Planck: kwantumtheorie

Paradijselijke visioenen

De geschiedenis kent veel gevallen van mensen die onafhankelijk van elkaar overeenkomstige ideeën kregen. Het is alsof de gedachte van buitenaf meermalen in de stoffelijke wereld wordt gebracht om er zeker van te zijn dat het zaadje ergens zal ontkiemen.

Een voorbeeld van een idee dat bij meer mensen op verschillende plaatsen opkwam dat we allemaal kennen is het drukken van boeken. Daarvan kunnen Johannes Gutenberg, Laurens Janszoon Coster en Dirk Martens als bedenker worden genoemd. Er zijn echter veel meer van zulke gevallen die minder bekend zijn. Dat evolutie de motor is achter het ontstaan van soorten was een idee van Darwin. En ook van Wallace en anderen. Charles Goodyear vond een manier om rubber van zijn kleverigheid te ontdoen. Een paar jaar eerder was dit Jan van Geuns⁶⁹ al gelukt. Van zulke ontdekkers blijven slechts enkelen in het collectieve geheugen aanwezig. Bij de nabij-de-doodervaring (NDE) is het niet anders. Niet dat die werd uitgevonden, het idee om deze bijzondere ervaring te bestuderen en in kaart te brengen werd gezaaid.

Ik had nooit van de nabij-de-doodervaring gehoord toen ik er in 1964 een kreeg. Het zou nog meer dan 10 jaar duren voordat Raymond Moody zijn boek *Life after Life (Leven na dit Leven)* publiceerde en de term Near-Death Experience (NDE) muntte⁷⁰. Moody meldde een aantal terugkerende elementen waarvan steeds een beperkt aantal in een NDE wordt ervaren. Dit zijn onder andere⁷¹:

⁶⁹ De Haarlemse apotheker en uitvinder Jan van Geuns leverde in 1837 aan de stad Haarlem rubber brandslangen die 'zowel bij felle koude als bij zomerhitte bruikbaar blijven'

⁷⁰ Moody, R.A. jr., *Leven na dit leven / Gedachten over leven na dit leven, ervaringen van mensen tijdens hun klinische dood*. Bussum: Strengholt, 1987 (1e Eng. Druk 1975)

⁷¹ Opsomming gebaseerd op: Jim van der Heijden, *Het kleine Bijna-bij-de-Dood Boekje -- Fragmenten uit de Praktijk*

- Het besef 'dood' te zijn
- Vrede en pijnloosheid voelen
- Zich buiten het lichaam bevinden (uittreding)
- Door een donkere ruimte - 'tunnel' - gaan
- Aan het einde van de tunnel een stralend licht zien
- In het licht ervaren van liefde, vertrouwen, kennis, wijsheid en/of goddelijke aanwezigheid
- Buiten de tunnel een prachtig landschap zien (ook kleuren en/of muziek)
- Terugblikken op het leven (levensschouw, -film, -panorama en/of evaluatie van daden vanuit de beleving van de ander)
- Vooruitblikken op het resterende leven
- Ontmoeten van (een) overledene(n)
- Beseffen dat bij overschrijden van een grens - vaak in de vorm van een mededeling door een overleden familielid of bekende - geen terugkeer mogelijk is
- Terugkeren in het, vaak pijnlijke, lichaam
- Niet in gewone taal kunnen vatten van de ervaring (onuitspreekbaarheid)

Op de vraag of Moody begin jaren '70 de enige was die NDE-en onderzocht en een visie ontwikkelde is het antwoord een duidelijk 'nee'. Elisabeth Kübler-Ross deed in dezelfde periode identiek onderzoek waarvoor ze meer patiënten had geïnterviewd dan Moody had gedaan. Echter, het daverende succes van *Life after Life* maakte Moody tot de 'vader' van de 'nabij-de-doodstudies'.

In een rek met tweedehandsboeken vond ik een 80 pagina's dun werkje dat de titel *Paradijselijke visioenen* draagt. Het werd in 1971 uitgegeven door Medische Uitgeverij J.A. Luberti in Den Haag en is geschreven door J.V. Teunissen (1921-1977), zenuwarts. Wie dit boekje ook tegenkomt mag het zeker niet laten liggen! De inleiding begint met 'Aan de levensgrens treedt een aantal verschijnselen op, dat een zeker licht schijnt te werpen op de aard van de dood, die *daardoor*, veeleer een *doorgang*, een passage, dan een einde (b)lijkt', waarna Teunissen deze verschijnselen opsomt:

1. '*Proscopische dromen*', in de vorm van een ontmoeting met reeds (lang) gestorven familieleden,
2. '*Droomsymbolen*', van op reis gaan, afreizen, afvaren, vertrekken,

3. *'Telepatische doodswaarnemingen'*, waaronder wellicht ook vallen splijtingsfenomenen van materiële substanties bij iemands verscheiden,
4. *'Panoramische levensschouw'*, in één enkel ogenblik het hele leven, of fragmenten daarvan, tot in de kleinste bijzonderheden als een film aan zich zien voorbijtrekken,
5. *'Visioenen van de levensgrens'*.

Het is dit laatste punt - wat hij als nog weinig beschreven kenmerkt - waar Teunissen vervolgens nader op in gaat. Daarvoor onderzoekt hij eerst de wereldliteratuur - Shakespeare, Goethe, Dante, Plato, Plutarchus en de Bijbel komen voorbij - en vervolgens de 'speciële' en algemene literatuur. Die literatuur sla ik hier over om direct naar casussen uit zijn praktijk te gaan. Hij schrijft er een hele reeks van in zijn archief te hebben en bespreekt daar twee dozijn van. Die ga ik hier natuurlijk niet herhalen. Wel maak ik een uitzondering voor een tweetal fragmenten die sterk overeenkomen met dezelfde situatie die ik meemaakte. Het betreft het voor het eerst zien van het landschap. U leest eerst de twee fragmenten uit Teunissen's casuïstiek en dan het fragment uit mijn beschrijving van mijn nabij-de-doodervaring:

'Ik stond op een hoogte, met achter mij een donker bos, waaruit ik zojuist was gekomen. Vóór mij lag in de diepte een golvend landschap, groene heuvels, met hier en daar bos, althans donkerder begroeiing; daarin zou ik zo aanstonds afdalen, Het was overgoten met een gouden licht.'

'Ik had nl. op de één of andere manier uitzicht over een eindeloos heuvel- en dalen-landschap, met zacht-glooiende hellingen begroeid met iets als lang gras, van een verrukkelijk mooie kleur groen, beschenen door een gaaf-gouden zonlicht, waarvan ik de bron niet kon zien.'

'En ik zie nu ook waar het licht vandaan komt dat ik in de tunnel ver onder mij heb gezien. Dat was het heldere licht waar het prachtige, groene, glooiende landschap in ligt waar ik nu vanuit de mond van de grot over uit kijk. Dat licht komt niet uit één punt maar is diffuus, overal even sterk waar ik ook kijk.' ⁷²

⁷² Uit: Jim van der Heijden, *Onvergankelijk, de bijna-doodervaring, venster op het licht van non-lokaal bewustzijn*

Deel 3 / Weten

Mensen zoals wij, die geloven in natuurkunde, weten dat het onderscheiden van verleden, heden en toekomst een illusie is.

David Hume (1711-1776)

Het is slechts schijn dat iets een kleur heeft, in werkelijkheid bestaan er alleen maar atomen en de ruimte.

Democritus (460 v.n.-380/370 v.n.)

...de plaatsbepaling van de persoonlijkheid, van de bewuste geest, binnen het lichaam is slechts symbolisch, slechts een hulpmiddel voor praktisch gebruik.

Erwin Schrödinger (1887-1961)

Hoe kunnen we een theorie van het universum zonder leven (en dus zonder geest) opstellen en dan verwachten dat leven en geest zich uit dit levenloze en ziellose begin ontwikkelen?

Max Delbrück (1906-1981)

Achter de veranderlijke vormen van de natuur ligt een onveranderlijke zuivere werkelijkheid.

Piet Mondriaan (1872-1944)

Daaruit concludeerde ik dat ik een substantie was waarvan heel het wezen of de natuur slechts is dat ze denkt.

René Descartes (1596 - 1650)

een ontologisch¹⁹¹ kader voor de interpretatie van fenomenen als verschijningen, BLE-en, NDE-en en dromen.

Stoffelijk dualisme

De fysicus David Bohm schreef tientallen jaren geleden dat, doordat men zich niet of nauwelijks bewust is van het revolutionaire karakter van de ontwikkelingen in de moderne fysica, men in andere wetenschappen bij de interpretatie van de werkelijkheid nog sterker overtuigd is van de juistheid van het traditionele atomistische idee dan in de fysica zelf. Bohm concludeerde vervolgens dat dit het merkwaardige gevolg heeft dat juist in de wetenschappen die het leven en de geest bestuderen het geloof in de verdeelde, atomistische benadering van de werkelijkheid het sterkst is. Niettemin zijn ook daar al heel lang andere geluiden te beluisteren. Neurofysioloog en Nobelprijswinnaar John Eccles stelde dat de materialistische wetenschap geen verklaring kan geven voor *het wonder en het mysterie van het menselijke Zelf met zijn spirituele waarden, creativiteit en uniciteit voor elk van ons* en haar paradigma slechts overeind houdt met het optimisme dat daarbinnen eens het antwoord zal worden gevonden. Hij sprak ironisch over het 'belovend materialisme' dat nooit echt geconcretiseerd wordt omdat het een 'povere en holle' theorie is. Hiertegenover zette Eccles het denkbeeld van een mentale, niet-materiële, wereld die met de fysieke wereld interacteert. Die wereld wordt door Bernard Carr geconcretiseerd als hogerdimensionaal. Daar bevindt zich de woning van het individuele zelf waarover Sam Parnia stelt dat het niet-neuronaal is en overeind lijkt te blijven wanneer in de dood schijnbaar het licht van het bewustzijn uitgaat. De hersenen treden op als een intermediair en niet als de bron van het individuele zelf. Hij acht de aanwijzingen hiervoor voldoende groot om te vinden dat de wetenschap er veel meer haar aandacht op moet richten. Parnia is een wereldberoemde expert op het gebied van de studie van de menselijke geest en het bewustzijn tijdens de klinische dood. Als intensive care arts leidt hij het reanimatieonderzoek dat wordt uitgevoerd aan de Stony Brook University School of Medicine in New York. Tevens leidt hij het AWARE-project, een

¹⁹¹ Ontologie is de theorie over de beginselen die de werkelijkheid tot stand brengen en structureren. In dit geval wordt dus een werkelijkheid voorgesteld en beschreven die wél de verschijnselen insluit die in het ontoereikende materialistische paradigma terzijde worden geschoven of worden ontkend.

internationaal samenwerkingsverband van wetenschappers, artsen en verpleegkundigen die meldingen bestuderen van patiënten die een hartstilstand overleefden en een nabij-de-doodervaring rapporteerden. Er nemen meer dan 25 grote medische centra in Europa, Canada en de Verenigde Staten aan dit project deel en belangrijke experts hebben zich er aan verbonden, waaronder Penny Sartori, Peter Fenwick, Bruce Greyson en Mario Beauregard.

Het interacteren van de twee werelden van geest en stof is zorgvuldig uitgewerkt door John Raymond Smythies, een befaamd neurowetenschapper die onder meer *President of the International Society of Psychoneuroendocrinology* (1970-1974) en *Editor of the International Review of Neurobiology* (1958-1991) is geweest. Vanaf het begin van zijn lange carrière houdt het lichaam/geest-vraagstuk hem bezig. De door hem verder ontwikkelde - hij onderstreept dat hij voortbouwt op fundamenteën en muren die gedurende eeuwen door vele anderen werden gelegd en gebouwd - theorie noemt hij het *Stoffelijk dualisme (Material Dualism)*. Deze theorie kent twee gelijkwaardige ruimten die uitgebreidheid bezitten, verschillende inhouden hebben en met elkaar in verbinding staan. De ene ruimte is die van het 'mentale' en bevat 'bewustzijnsmodules' waarvan elk de fenomenale wereld van een enkel bewust individu is. De andere ruimte is die van het 'stoffelijke', het ruimtetijd continuüm (blokuniversum) van de speciale relativiteitstheorie. Onze driedimensionale ervaringswereld is de plaats waar deze hoger dimensionale ruimten elkaar ontmoeten. Smythies maakt voor zijn theorie gebruik van de 'Minkowski-ruimte' waar in het hoofdstuk *Dimensiewissel* verder op wordt ingegaan¹⁹².

¹⁹² Hermann Minkowski was één van Albert Einsteins professoren. Nadat Einstein in 1905 de speciale relativiteitstheorie het licht had laten zien beseftte Minkowski dat tijd en ruimte samenhangen in een vierdimensionale ruimtetijd. Deze voorstelling hielp Einstein bij zijn zoektocht naar de algemene relativiteitstheorie. Minkowski begon zijn lezing voor de 80ste Assemblee van Duitse natuurwetenschappers en artsen in 1908 als volgt:

De opvattingen over ruimte en tijd die ik u wens voor te leggen zijn ontsprongen aan de experimentele fysica en daarin schuilt hun kracht. Zij zijn ingrijpend van aard. Voortaan zijn ruimte op zich en tijd op zich gedoemd om in louter schaduwen te verdwijnen en slechts een soort vereniging van de twee zal een onafhankelijke werkelijkheid behouden.

Constatering

Al sinds ver vervlogen tijden ziet de mens het dualisme als de basis voor zichzelf en zijn wereld. Daarin bestaan fysieke en psychische werkelijkheden op zichzelf en keert bij de dood - het verbreken van de binding tussen geest en lichaam - de niet-stoffelijke essentie van de mens terug naar zijn goddelijke oorsprong of blijft persoonlijk voortbestaan. Het materialistische reductionisme bestrijdt deze zienswijze door te stellen dat alles is te herleiden tot de stof en leven en psyché slechts tijdelijke bijverschijnselen zijn die geen eigen bestaan kennen. Dit blijkt echter een fictie te zijn doordat niet al het psychische kan worden herleid tot het fysieke. De koppeling van de niet-stoffelijke essentie, die zekere stoffelijke eigenschappen kent, met het stoffelijke lichaam, waarmee het dezelfde ruimte inneemt, is als die van een elektromagnetische dipool-dipoolbinding en voor te stellen als twee magneten.

De M-theorie - een overkoepeling die verschillende theorieën verenigt die de fundamentele natuurkrachten omvatten - kent elf dimensies waarvan de vier dimensies van de ruimtetijd de externe ruimte wordt genoemd en de interne ruimte de overige zeven dimensies omvat. In de interne ruimte spelen de verschijnselen die de normale fysica niet kan verklaren. Onze fysieke zintuigen nemen slechts drie dimensies waar, een zeer klein deel van de elf dimensies grote werkelijkheid, en mentale ervaringen tonen aan dat we op andere dan zintuiglijke wijze toegang hebben tot de hogere dimensies. Hoewel wij ons in de hiërarchische dimensionale structuur onderaan bevinden kunnen we af en toe boven ons uit kijken doordat ons individuele zelf - de niet-stoffelijke essentie - er zijn woning heeft. De driedimensionale wereld is een plek waar hogerdimensionale ruimten en entiteiten elkaar ontmoeten en in de stof ervaren.